

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 193 (XXXVII) — Nr. 1192

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Mărti, 23 decembrie 2025

SUMAR

Nr.

Pagina

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

- 6.905. — Ordin al ministrului educației și cercetării privind
aprobarea codurilor de etică și bună conduită în
cercetare, dezvoltare și inovare ale personalului CDI
din organizațiile de cercetare, pe domenii ale
cercetării 2–16

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

ORDIN

**privind aprobarea codurilor de etică și bună conduită
în cercetare, dezvoltare și inovare ale personalului CDI
din organizațiile de cercetare, pe domenii ale cercetării**

Având în vedere prevederile

— art. 57 lit. a) și b) din Legea nr. 183/2024 privind statutul personalului de cercetare, dezvoltare și inovare;

— art. 4 lit. b) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării, aprobat prin Ordinul ministrului cercetării, inovării și digitalizării nr. 21.343/2024;

— art. 13 din Hotărârea Guvernului nr. 188/2025 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Cercetare,

ținând cont de Referatul de aprobare nr. 400.251 din 27.11.2025 a proiectului de ordin al ministrului educației și cercetării privind aprobarea codurilor de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare ale personalului CDI din organizațiile de cercetare, pe domenii ale cercetării,

în temeiul prevederilor art. 13 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 731/2024 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației și cercetării emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă codurile de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare ale personalului CDI din organizațiile de cercetare, pe domenii ale cercetării, prevăzute în anexele nr. 1-4 care fac parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — Direcțiile de specialitate din cadrul Autorității Naționale pentru Cercetare, precum și Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 3. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Ministrul educației și cercetării,
Daniel-Ovidiu David

București, 16 decembrie 2025.
Nr. 6.905.

ANEXA Nr. 1

Codul de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare al personalului CDI din organizațiile de cercetare Domeniul: Matematică și științe ale naturii

Preambul

Prezentul cod oferă un cadru etic adaptat specificului cercetării din domeniul matematicii și științelor naturii (MSN) și completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare, promovând bunele practici științifice și integritatea academică. În domeniul matematicii și științelor naturii există particularități care trebuie precizate, cu intenția de a veni în sprijinul comunității științifice și al factorilor conectați la aceasta.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. — Prezentul cod se aplică activităților de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI) desfășurate în cadrul Panelului I — Matematică și științe ale naturii (Matematică, Informatică, Fizică,

Chimie, Științele pământului — Geografie, Geologie, Știința mediului) din cadrul organizațiilor de cercetare, indiferent de forma de finanțare, și vizează cercetătorii, asistenții de cercetare, studenții doctoranzi și postdoctoranzi și personalul-suport pentru activitățile CDI din organizațiile de cercetare.

Art. 2. — Prezentul cod are ca scop: promovarea principiilor integrității în domeniul cercetării MSN, creșterea responsabilității personale și instituționale și consolidarea culturii organizaționale pe principiile siguranței și transparenței. Prezentul cod stabilește principii clare, norme și bune practici favorabile derulării cercetării științifice responsabile.

Art. 3. — Cercetarea MSN este guvernată de principii diversității domeniilor de cercetare, întrucât operează în contexte diferite, folosind tehnici și abordări diferite. Această diversitate trebuie respectată și încurajată prin folosirea unor metode adecvate de evaluare și ghidare etică.

CAPITOLUL II

Norme de bună conduită în cercetarea MSN

Art. 4. — (1) Autoratul trebuie să reflecte contribuții reale și substanțiale la cercetare. Persoanele trebuie menționate ca autori doar dacă au contribuit în mod semnificativ la concepție, analiza datelor și scriere. Calitatea de autor se obține dacă sunt îndeplinite simultan 4 contribuții:

- a) participarea la proiectarea cercetării, colectarea datelor de bază, analiza și/sau interpretarea acestora;
- b) redactarea și/sau revizuirea critică în raport cu opiniile recenzorilor;
- c) aprobarea formei finale a manuscrisului; și
- d) asumarea responsabilității pentru conținutul articolului.

Autorii includ după secțiunea „Concluzii” o listă în care sunt specificate contribuțiile fiecărui autor. Autorii recunosc munca și contribuțiile importante ale celor care nu îndeplinesc criteriile pentru calitatea de autor: tehnicieni, laboranți, operatori de teren (care efectuează activități de rutină), inclusiv personal de birou, asistenții și finanțatorii care au permis cercetarea, și îi menționează la secțiunea „Acknowledgements”.

(2) Conform principiului diversității, se recunoaște posibilitatea ca autorii să decidă listarea participanților în ordine alfabetică, practică și în cazul echipelor de cercetare foarte mari (fizica particulelor, fizica nucleară, fizica plasmelor de fuziune etc.). Stabilirea calității de prim-autor sau autor corespondent pentru aceste cazuri trebuie să urmeze normele stabilite de Comisia Națională de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU), dacă acest lucru nu este precizat în lucrarea științifică.

(3) Recunoașterea calității de coautor este la latitudinea echipei de cercetare și poate fi acordată doar pe baza unei contribuții efective, conform regulilor jurnalului științific la care este trimis manuscrisul, și a normelor generale privind calitatea de autor incluse în convențiile internaționale. Autorul corespondent și primul autor au obligația de a se consulta cu toată echipa de cercetare înainte de trimiterea spre publicare a rezultatelor.

(4) Este lipsită de etică includerea artificială a unor coautori, în vederea creșterii vizibilității unor publicații, cu intenția de a obține avantaje conexe sau ca efect al exercitării unor presiuni administrative sau manageriale, dacă aceștia nu au o contribuție științifică directă.

(5) Activitatea de cercetare din domeniul MSN nu este lipsită de erori materiale. Toți autorii poartă răspunderea pentru acuratețea datelor. Identificarea după publicare a unor erori care modifică substanțial informația științifică comunicată trebuie notificată prin publicarea unei erate.

Art. 5. — (1) Plagiatul constă în expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale.

(2) Autoplagiul constă în expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale.

(3) Domeniile de cercetare MSN operează cu definiții, teoreme, legi fizice și chimice, instrumente de măsură și principii de investigare specifice, care pot fi abordate ca generice în publicațiile științifice. În acest context este improprie citarea acestora cu ghilimele, dar este recomandată citarea sursei originale, dacă aceasta poate fi identificată.

(4) Folosirea unor indicatori metrici (h-index, număr de citări, factor de impact pentru publicații) este benefică pentru

evaluarea individuală și instituțională. Cu toate acestea, este neadecvată aplicarea exclusivă a acestor indicatori, deoarece valoarea lor numerică nu include coeficienți de ponderare între domenii sau între autorii unei publicații. Accentul disproporționat acordat acestor valori metrice încurajează practici lipsite de etică, manifestate prin includerea artificială de autori a căror contribuție nu este semnificativă și/sau prin elaborarea multor publicații de valoare scăzută, pentru atingerea unui număr mare de articole publicate pe durata unui an.

(5) Este lipsită de etică citarea în cadrul articolelor științifice a unor lucrări care nu au legătură directă cu subiectele abordate sau cu afirmațiile din cadrul articolului, cu scopul de a crește artificial impactul unor publicații și/sau al indicatorilor metrici ai unor cercetători.

Art. 6. — Cercetările MSN trebuie să respecte Regulamentul CE nr. 821/2021 de instituire a unui regim al Uniunii pentru controlul exporturilor, serviciilor de intermediere, asistenței tehnice, tranzitului și transferului de produse cu dublă utilizare (reformare). Există riscul ca unele activități de cercetare să fie folosite în mod abuziv pentru aplicații militare, în scopuri care pot aduce prejudicii asupra mediului sau care pot afecta drepturi umane fundamentale, ca de exemplu: inteligența artificială, materiale avansate, nanotehnologii, securitate cibernetică, tehnologii pentru spațiu, biotehnologii, tehnologii cuantice, aerospațiale și drone. Întrucât domeniul de cercetare MSN este strâns legat de aceste tehnologii, se impune abordarea transparentă și responsabilă de către personalul de cercetare, care să dezvăluie scopul real de folosire a tehnologiilor dezvoltate în cadrul proiectelor de cercetare.

Art. 7. — (1) Cercetările MSN trebuie să respecte Regulamentul (UE) nr. 1.689/2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1.139 și (UE) 2019/2.144 și a Directivelor 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1.828 (Regulamentul privind inteligența artificială).

(2) Inteligența artificială (IA) poate fi folosită pentru a facilita diferite aspecte ale activității de cercetare, incluzând: sinteza literaturii de specialitate, organizarea unor idei complexe, asistență în redactare, analiza unor volume mari de date etc.

(3) Următoarele aspecte etice trebuie urmărite în timpul folosirii IA:

- a) menținerea integrității academice;
- b) verificarea critică a conținutului generat de IA;
- c) limitarea IA la un rol secundar de instrument în cadrul analizei științifice;
- d) păstrarea unui nivel ridicat de originalitate privind formularea ipotezelor științifice.

(4) Este recomandată utilizarea cu prudență a instrumentelor IA generative. Conținutul generat de instrumentele IA trebuie revizuit și validat de autori sau aplicanți pentru a se asigura de potrivirea și acuratețea datelor în contextul redactat și de respectarea reglementărilor de proprietate intelectuală.

(5) Autorii sau aplicanții sunt responsabili în totalitate pentru conținutul textului, inclusiv al celui redactat cu instrumente IA. Utilizarea IA trebuie menționată transparent, preferabil prin adăugarea detaliilor despre surse, conform normelor de bună conduită ale jurnalelor științifice, proiectelor de cercetare și legislației naționale.

(6) IA urmează o evoluție extrem de dinamică, iar impactul pe care îl poate genera cuprinde și aspecte negative, a căror reglementare nu este pe deplin stabilită. Prin urmare, este recomandată urmarea procedurilor stabilite de către organizațiile care finanțează proiecte de cercetare, atât sub aspectul redactării aplicațiilor pentru proiecte, cât și al reglementărilor editurilor de specialitate care publică articole științifice.

Art. 8. — (1) Cercetările din domeniul MSN trebuie să respecte Regulamentul (UE) nr. 679/2016 (GDPR) privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) și Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), cu modificările ulterioare.

(2) Datele din sectorul public care sunt accesibile în temeiul legislației naționale privind GDPR trebuie să fie, în principiu, disponibile pentru reutilizare. Datele colectate prin activitățile de cercetare științifică susținute din fonduri publice naționale și internaționale intră în această categorie și pot fi preluate gratuit sau la costuri minime. Este lipsită de etică încălcarea licențelor sub care aceste date sunt disponibile. Chiar și în lipsa unei licențe explicite, este considerat etic ca sursa datelor să fie recunoscută și citată.

(3) Este încurajată promovarea accesului liber la rezultatele cercetării și, acolo unde este cazul, la date, în conformitate cu principiile FAIR (identificabil, accesibil, interoperabil, reutilizabil). Cu toate acestea, accesul liber nu trebuie să aibă prioritate față de responsabilitățile etice. Instituțiile sunt încurajate să ofere infrastructura pentru stocarea securizată a datelor și partajarea responsabilă a acestora, în timp ce cercetătorii sunt așteptați să includă planuri de gestionare a datelor în documentația aferentă proiectelor lor.

Art. 9. — (1) Ghidul privind drepturile și comercializarea proprietății intelectuale elaborat de Autoritatea Națională pentru Cercetare în anul 2025 stipulează că rezultatele sau creațiile generate în urma activităților de cercetare vor fi protejate prin drepturi de proprietate intelectuală (DPI). DPI trebuie notificate instituției, care stabilește dacă trebuie înregistrate și, dacă este cazul, condițiile de valorificare a acestora.

(2) Veniturile obținute din DPI se împart între autori, organizația de cercetare, finanțatori, cu respectarea cotei-părți către autori de cel puțin o treime din venitul net. Organizația de cercetare are obligația de a prezenta modul de calcul al sumelor ce se cuvin autorilor.

(3) Autorii au obligația de a informa instituția cu privire la rezultatele cercetării finanțate public, susceptibile de protecție prin DPI. Este interzisă valorificarea individuală a rezultatelor cercetării finanțate din fonduri publice fără acordul instituției.

CAPITOLUL III

Formarea în etică și integritate

Art. 10. — Organizațiile de cercetare au obligația de a organiza programe continue de formare în etică și integritate sub formă de cursuri, ateliere sau module online acreditate. Formarea este obligatorie la începutul carierei de cercetător (doctoranzi, postdoctoranzi, noi angajați) și trebuie actualizată periodic, cel puțin o dată la 4 ani, pentru tot personalul CDI.

Art. 11. — Participarea la aceste programe este obligatorie pentru toți cei implicați în cercetarea din domeniul MSN.

Art. 12. — Programele de formare trebuie să includă gestionarea conflictelor de interese, prevenirea plagiatului și responsabilitățile etice asociate funcțiilor de conducere și de mentorat.

CAPITOLUL IV

Evaluare, monitorizare și sancțiuni

Art. 13. — Aplicarea prezentului cod este monitorizată de Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării și de comisiile de etică din cadrul organizațiilor de cercetare.

Art. 14. — Orice persoană poate semnala abateri de la etica cercetării, cu garanția confidențialității.

Art. 15. — Abaterile de la prezentul cod de etică se sancționează conform procedurilor și sancțiunilor prevăzute de Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare și de legislația națională aplicabilă.

Art. 16. — Persoanele care semnalează abateri (avertizorii de integritate) beneficiază de protecție împotriva represaliilor.

CAPITOLUL V

Dispoziții finale

Art. 17. — Prezentul cod completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare.

Art. 18. — Revizuirea periodică a acestui cod este obligatorie pentru a reflecta evoluțiile științifice și etice.

ANEXA Nr. 2

Codul de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare al personalului CDI din organizațiile de cercetare

Domeniul: Științe ingineresti

Preambul

Cercetarea în domeniul științelor ingineresti joacă un rol de bază în dezvoltarea societății prin extinderea cunoașterii aplicative, inovarea tehnologică și generarea soluțiilor sustenabile la provocările prezente referitoare la resurse, energie, infrastructură, sănătate, alimentație și mediul natural. Caracteristica acestui domeniu de activitate antropică este interconectarea puternică cu economia reală și politicile publice, investigația științifică inginerescă implicând rigoare, etică profesională și responsabilitate (socială). Științelor ingineresti le este specific caracterul accentuat de colaborare, pentru că identificarea soluțiilor la probleme complexe presupune de cele mai multe ori colaborări interdisciplinare și parteneriate cu mediul socioeconomic. Prin urmare, acest cod se aplică tuturor formelor de cercetare inginerescă, inclusiv celor care implică oameni, animale, probe biologice, medii de cercetare, obiecte

culturale, date sensibile sau tehnologii emergente și respectă legislația relevantă în domeniu.

Prezentul cod de etică reprezintă o preluare a dispozițiilor din Codul european de conduită pentru integritatea cercetării (The European Code of Conduct for Research Integrity) redactat de Federația Europeană a Academiei de Științe și Științe Umaniste (All European Academies) — ALLEA, 2023, Berlin, cu câteva adaptări la realitatea din România, precum și a altor standarde internaționale, printre care amintim Ghidul SAGER (Sex and Gender Equity in Research), Declarația de la Singapore privind integritatea în cercetare, recomandările Committee on Publication Ethics (COPE) și principiile etice ale programului Horizon Europe. Aceste standarde sunt expuse în prezentul cod în norme și responsabilități specifice cercetării ingineresti, stabilind un cadru operațional adaptat realităților tehnologice și sociale actuale.

ARTICOLUL 1

Obiective și domeniul de aplicare

(1) Prezentul cod are ca scop:

a) promovarea principiului integrității în domeniul cercetării ingineresti;

b) creșterea responsabilității personale și instituționale;

c) consolidarea culturii organizaționale pe principiile siguranței și transparenței.

(2) Prezentul cod stabilește principii clare, norme și bune practici favorabile derulării investigațiilor științifice responsabile.

(3) Codul se aplică cercetării din toate domeniile ingineresti, inclusiv cele interdisciplinare, care sunt aplicabile agriculturii, sănătății individului și a mediului (Inginerie civilă și managementul lucrărilor de construcții, Ingineria și știința materialelor, Inginerie chimică, Inginerie electrică, Inginerie energetică, Inginerie electronică și telecomunicații, Inginerie geologică, inginerie geodezică, mine, petrol și gaze, Inginerie aerospațială, a autovehiculelor și a transporturilor, Ingineria resurselor vegetale și animale, Calculatoare, tehnologia informației și ingineria sistemelor, Ingineria și managementul producției, Inginerie mecanică, mecatronică și robotică și inginerie genetică și de armament, Ingineria mediului).

(4) Codul este destinat cercetătorilor, asistenților de cercetare, doctoranzilor, postdoctoranzilor și personalului-suport pentru activitățile CDI din organizațiile de cercetare.

(5) Produsele rezultate în urma cercetării ingineresti au un impact puternic asupra vieții individului, echilibrului natural și structurilor socioeconomice. Prin urmare, cercetătorii trebuie să aibă capacitatea de a anticipa, a evalua și a preveni eventualele efecte negative ale aplicațiilor dezvoltate, de a crea cadrul favorabil menținerii siguranței publice și a principiilor dezvoltării durabile.

ARTICOLUL 2

Principii etice de bază

(1) Securitatea, sănătatea și siguranța publică: proiectarea și derularea investigațiilor științifice se vor face cu evaluarea prealabilă a riscurilor și adoptarea de măsuri preventive pentru a nu pune în pericol sănătatea oamenilor sau integritatea mediului natural sau construit.

(2) Responsabilitate față de mediu și generațiile viitoare: cercetările trebuie alinate cu principiile dezvoltării durabile pentru conservarea resurselor naturale, protejarea ecosistemelor și a climei.

ARTICOLUL 3

Responsabilitatea cercetătorului

(1) Respectarea domeniului de competență: inginerii acceptă sarcini profesionale numai în aria de expertiză.

(2) Loialitate: inginerii își exercită sarcinile de serviciu în calitate de colaboratori de încredere ai instituției și dezvăluie orice conflicte de interese. Obiectivitatea științifică presupune dezvăluirea oricăror presiuni, atât financiare, personale, cât și instituționale.

(3) Cercetătorii își asumă erorile de proiectare și caută soluții de remediere.

(4) Colaborarea onestă include:

a) asumarea comună a responsabilității pentru integritatea cercetării;

b) definirea, de la începutul proiectului, a obiectivelor și standardelor propuse;

c) conformarea la reglementările fundamentale ale drepturilor de proprietate intelectuală;

d) stabilirea de comun acord a modalităților de publicare și diseminare a rezultatelor;

e) comportamentul respectuos, loial și onest cu colegii și partenerii;

f) evitarea denigrărilor și a obstrucționărilor.

(5) Depunerea simultană a unor propuneri de cercetare distincte, dar care vizează obiective științifice fundamentale similare poate fi considerată lipsită de etică fără o justificare clară și diferențiată a conținutului. Finanțatorii și organizațiile de cercetare au datoria de a pune la punct baze de date care să elimine dubla finanțare. Sursele de finanțare trebuie menționate explicit pentru a evita reciclarea neasumată a rezultatelor.

(6) Respectarea diversității, promovarea echității și a incluziunii impun recunoașterea dimensiunilor de gen, cultură, vârstă, dizabilitate și statut social în echipele de cercetare. La proiectarea cercetării trebuie considerați factorii irelevanți de sex (biologic) și gen (social, cultural), dacă aceștia pot influența rezultatele cercetării. Lipsa diversității în datele de antrenare a algoritmilor generează erori între sexe și genuri. De exemplu, în aplicațiile de recunoaștere facială (securitate și control acces, supraveghere video și monitorizare în spații publice, autentificare bancară și plăți digitale, aplicații sociale și comerciale) sau vocală (asistenți virtuali — de tipul Siri, Alexa, Google Assistant, sisteme de transcriere automată, securitate biometrică, tehnologii de accesibilitate pentru persoane cu dizabilități, sisteme de monitorizare a apelurilor), algoritmi sunt „antrenați” pe seturi mari de imagini și voci. Dacă aceste date nu includ diversitate (sex, gen, etnie, vârstă, accent), apare bias-ul (erori sistematice statistice). În testele de impact auto, folosirea preponderentă a modelelor masculine poate prejudicia persoanele de sex feminin.

ARTICOLUL 4

Proiectarea și desfășurarea cercetării

(1) Datele care susțin rezultatele raportate, inclusiv linkuri către seturi de date arhivate public, analizate sau generate în timpul studiului trebuie arhivate în formate deschise și sisteme informatice sigure (de exemplu, Zenodo, Dry Ad), astfel încât să fie accesibile, verificabile și reutilizabile conform standardelor FAIR (identificabil, accesibil, interoperabil, reutilizabil) (Wilkinson et al., 2016). Dacă datele nu pot fi partajate în mod deschis, trebuie specificat că sunt disponibile la cerere rezonabilă sau explicate orice restricții.

(2) Inovație responsabilă: cercetările care fac apel la tehnologii sensibile sau emergente (inteligență artificială, robotică militară, inginerie genetică, nanotehnologii) se vor proiecta cu maximă responsabilitate și transparență controlată, respectând reglementările în vigoare.

(3) Utilizarea instrumentelor de scris asistat pentru analiză de date, traduceri, corectură gramaticală, fluentă trebuie declarată transparent. Inteligența artificială (IA) nu poate fi listată ca autor pentru că, oricât de avansată ar fi, nu are discernământ și nici responsabilități etice. Trebuie verificat dacă IA nu introduce plagiat involuntar, citări fictive și dacă respectă standardele de calitate și transparență proprii domeniului. Responsabilitatea conținutului îi revine în exclusivitate autorului. Utilizarea IA în cercetarea inginerască trebuie să respecte principiile prevăzute de Regulamentul (UE) nr. 1.689/2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1.139 și (UE) 2019/2.144 și a Directivelor 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1828 (Regulamentul privind inteligența artificială).

ARTICOLUL 5

Datele de cercetare

(1) Colectarea, procesarea, stocarea și protejarea datelor: datele experimentale (numerice, grafice, imagini, înregistrări video și audio) trebuie colectate și gestionate în mod riguros. Este interzisă manipularea lor prin selecții pătinoare, modificare intenționată sau interpretări eronate. Datele la care are acces un cercetător în cursul stagiilor de practică, perfecționare sau colaborare nu pot fi publicate în nume propriu sau colectiv, fără aprobarea instituției și consimțământul informat al participanților la cercetare (pacienți, voluntari sau subiecți umani în general) sau al echipei care le-a colectat, după caz. Orice prelucrare a datelor cu caracter personal se face în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 679/2016 (GDPR) privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) și a Legii nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), cu modificările ulterioare.

(2) Acces deschis și publicare transparentă: finanțatorii recomandă publicarea rezultatelor în reviste open-access, întrucât cunoașterea generată cu resurse publice rămâne accesibilă societății. În articolele științifice trebuie prezentate explicit metodologia de lucru, contribuțiile autorilor, finanțatorul, precum și limitările studiului, dacă există sau sunt cunoscute.

ARTICOLUL 6

Testare, prototipuri și experimentare

(1) Toate studiile care implică participanți umani trebuie să includă o declarație clară, care să confirme următoarele reguli etice în testarea pe oameni sau animale:

a) cercetarea a primit aprobarea prealabilă a unui comitet instituțional sau a unei comisii de etică;

b) consimțământul informat pentru participare a fost obținut de la fiecare participant, în mod liber și în scris. În cazul în care conținutul ce urmează a fi publicat include informații identificabile (de exemplu, fotografii, date personale), atunci autorii trebuie să trimită o declarație de consimțământ informat pentru publicare semnată, al cărei model este prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezentul cod. Autorii trebuie să confirme că intimitatea și confidențialitatea participanților au fost protejate și că a fost păstrat anonimul.

(2) Pentru toate studiile care implică animale, cercetătorii trebuie:

a) să confirme aprobarea din partea unui comitet instituțional pentru îngrijirea și folosirea animalelor;

b) să detalieze procedurile de tratament, condițiile de adăpostire, anestezie și eutanasiere;

c) să reducă numărul de animale utilizate la minimul necesar. Cercetătorii trebuie să precizeze clar autoritatea de aprobare, numărul permisului și respectarea standardelor de bunăstare (de exemplu, Directiva 2010/63/UE). În plus, autorii trebuie să completeze chestionarul de conformitate ARRIVE Essential 10 pentru a asigura transparența și reproductibilitatea raportării cercetărilor pe animale.

(3) În manuscrisele bazate pe cercetări care implică utilizarea liniilor celulare este obligatorie specificarea originii sau provenienței acestora. În plus:

a) pentru liniile celulare stabilite trebuie făcută trimitere la o sursă publicată care conține descrierea și caracterizarea lor sau, după caz, la furnizorul comercial;

b) pentru liniile nou-stabilite sau donate sunt necesare aprobări etice sau bioetice de la instituția de cercetare, universitatea, spitalul sau organizația în care se efectuează studiile sau care a furnizat materialul biologic;

c) pentru materialele derivate de la subiecți umani este necesară obținerea consimțământului informat pentru participare sau donare care să confirme acordul persoanei pentru utilizarea materialului biologic în cercetare; când datele sau imaginile pot permite identificarea subiecților, este necesar și consimțământul pentru publicare.

(4) Cercetările asupra plantelor cultivate sau din flora spontană trebuie efectuate în conformitate cu normele internaționale specificate în Convenția privind Diversitatea Biologică și Convenția privind Comerțul Internațional cu Specii de Faună și Floră Sălbatică pe Cale de Dispariție (CITES). Exemplarele din speciile rare trebuie plasate într-un spațiu accesibil (*herbar* sau muzeu). Se precizează data și locul colectării, părțile utilizate și fondul genetic. În cazul speciilor pe cale de dispariție, se precizează în scrisoarea de intenție dacă aceste detalii nu sunt disponibile.

(5) Cercetările trebuie să urmărească reducerea la minimum a efectelor negative asupra factorilor de mediu, a ecosistemelor și a biodiversității. Investigațiile științifice trebuie să urmărească dezvoltarea tehnologiilor prietenoase cu mediul ambiant și sănătatea umană. Se elaborează obligatoriu evaluări de impact și analize de risc. Trebuie respectate prevederile legale internaționale [Paris Agreement (2015), Convention on Biological Diversity (1992)]. Efectele potențial dăunătoare se aduc la cunoștința opiniei publice, care trebuie implicată în luarea deciziilor.

(6) Tehnologiile noi nu vor fi utilizate în mod abuziv. Pentru prevenirea riscului ca acestea să fie folosite împotriva persoanelor, comunităților sau mediului este necesar:

a) să fie evaluată posibilitatea de fi folosite în dublu scop înainte de a disemina rezultatele;

b) să nu fie făcute publice rezultatele cu potențial de utilizare în scop de bioterorism, de încălcare a drepturilor omului etc.;

c) să fie informate instituțiile competente/organismele de evaluare cu privire la posibilele implicații ale dublei utilizări, astfel încât acestea să poată adopta decizii etice și instituționale;

d) să se asigure că cercetarea lor respectă principiile securității și științei responsabile.

(7) Testele tehnice în domenii cu risc ridicat (transporturi, construcții, energie, robotică, inginerie chimică) trebuie să respecte standardele de siguranță, iar cercetătorii trebuie să anticipeze și să prevină posibile pericole pentru infrastructură sau indivizi.

(8) Este interzisă folosirea echipamentelor și laboratoarelor instituției în scopuri private sau comerciale.

ARTICOLUL 7

Publicare, diseminare și calitatea de autor

(1) Calitatea de autor se obține dacă sunt îndeplinite simultan 4 contribuții:

a) participare la proiectarea cercetării, colectarea datelor de bază, analiza și/sau interpretarea acestora;

b) redactarea și/sau revizuirea critică în raport cu opiniile recenzorilor;

c) aprobarea formei finale a manuscrisului;

d) asumarea responsabilității pentru conținutul articolului. Autorii includ după secțiunea „Concluzii” o listă în care sunt specificate contribuțiile fiecărui autor. Autorii recunosc munca și contribuțiile importante ale celor care nu îndeplinesc criteriile pentru autor: tehnicieni, laboranți, operatori de teren (care efectuează activități de rutină), inclusiv personal de birou, asistenții și finanțatorii care au permis cercetarea, și îi menționează la secțiunea „Acknowledgements”.

(2) Autorii trebuie:

- a) să facă referire la toate sursele de documentare, cu exactitate și etic;
- b) să ofere referințe exacte și complete pentru toate citatele, ideile parafrazate, figurile sau datele din alte surse;
- c) să evite citarea excesivă a conținutului publicat anterior, chiar și atunci când este citat corect;
- d) să citeze sursa inițială a ideii, nu doar o referință secundară;
- e) să citeze literatura primară, acolo unde este posibil, în special în datele și rezultatele științifice;
- f) să folosească citări pentru a-și susține argumentele, nu pentru a le înlocui. Manuscrisele care constau în principal din material parafrizat sau citat, chiar dacă sunt atribuite corect, pot fi considerate ca fiind lipsite de originalitate.

(3) Bunele practici de citare se realizează astfel:

- a) se citează numai material de referință citit și verificat;
- b) se folosește un stil de citare consistent și recunoscut;
- c) se citează prioritar articolele de cercetare originale, iar recenziile, care nu conțin întotdeauna date originale, complementar;

d) se evită copierea de pasaje din surse citate, chiar și cu parafrizare, și se încurajează interpretarea textului în mod critic;

e) se încurajează o citare atentă care reflectă implicarea autentică cu literatura de specialitate și susține dezvoltarea discursului științific original.

(4) Orice eroare constatată după publicare trebuie adusă la cunoștința editorilor pentru a fi corectată. Atunci când erorile sau abaterile de conduită compromit validitatea sau fiabilitatea lucrării publicate se procedează la retragerea acesteia.

(5) Cercetătorii își iau în serios angajamentul și responsabilitatea față de comunitatea de cercetare prin arbitraj, revizuire și evaluare, iar această activitate este recunoscută și recompensată de cercetători și organizații de cercetare. Cercetătorii și organizațiile de cercetare examinează și evaluează contribuțiile pentru publicare, finanțare, numire, promovare sau recompensare într-un mod transparent și justificabil și dezvăluie utilizarea IA și a instrumentelor automatizate. Recenzienții și editorii declară orice conflict de interese și, atunci când este necesar, se retrag din discuțiile și deciziile privind publicarea, finanțarea, numirea, promovarea sau recompensarea din speța respectivă. Recenzienții păstrează confidențialitatea, cu excepția cazului în care există o aprobare prealabilă pentru divulgare, indiferent dacă manuscrisul este acceptat sau nu. Recenzienții și editorii respectă drepturile autorilor și solicită permisiunea de a utiliza ideile, datele sau interpretările prezentate. Este interzisă însușirea de terți a rezultatelor înainte de publicare. Cercetătorii și organizațiile de cercetare adoptă practici de evaluare bazate pe principiile calității, avansării cunoștințelor și impactului, care depășesc indicatorii cantitativi și iau în considerare diversitatea, incluziunea, deschiderea și colaborarea, acolo unde este relevant. Autorii, instituțiile de cercetare, editorii și finanțatorii recunosc că rezultatele negative (care infirmă ipotezele), precum și cele neconcludente (neutre) pot fi la fel de relevante ca constatările pozitive pentru publicare și diseminare. Conform principiului distorsiunilor de publicare (publication bias), rezultatele negative, precum și cele neconcludente susțin progresul științific. Prin publicarea lor previn repetarea inutilă a unor ipoteze care s-au dovedit eronate și, totodată, prin reproducerea lor deliberată permit verificarea faptului că au fost obținute corect, și nu în mod accidental.

ARTICOLUL 8

Proprietatea intelectuală și comercializarea rezultatelor cercetării

(1) Ghidul privind drepturile și comercializarea proprietății intelectuale elaborat de Autoritatea Națională pentru Cercetare în anul 2025 stipulează că rezultatele sau creațiile generate în urma activităților de cercetare vor fi protejate prin drepturi de proprietate intelectuală (DPI). DPI trebuie notificate instituției, care stabilește dacă trebuie înregistrate și, dacă este cazul, condițiile de valorificare a acestora.

(2) Veniturile obținute din DPI se împart între autori, organizația de cercetare, finanțatori, cu respectarea cotei-părți către autori de cel puțin o treime din venitul net. Organizația de cercetare are obligația de a prezenta modul de calcul al sumelor ce se cuvin autorilor.

(3) Autorii au obligația de a informa instituția cu privire la rezultatele cercetării finanțate public, care ar putea fi protejate prin DPI. Este interzisă valorificarea individuală a rezultatelor cercetării finanțate din fonduri publice fără acordul instituției.

ARTICOLUL 9

Încălcări ale integrității cercetării

(1) Cercetătorii trebuie să dețină cunoștințele și să respecte metodologiile și practicile etice asociate domeniului lor. Nerespectarea bunelor practici de cercetare încalcă responsabilitățile profesionale. Aceasta dăunează proceselor de cercetare, degradează relațiile dintre cercetători, subminează încrederea și credibilitatea cercetării, irosește resurse și poate expune participanții la cercetare și subiecții, utilizatorii, societatea sau mediul la daune inutile.

(2) Bunele practici științifice consideră următoarele acțiuni drept abateri:

a) *plagiat*: expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;

b) *autoplăgiat*: expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;

c) *fabricare*: inventarea de date sau rezultate;

d) *falsificare*: manipularea datelor, imaginilor sau proceselor pentru a denatura rezultatele;

e) *publicare redundantă*: trimiterea aceluiași manuscris sau a unui manuscris substanțial similar către mai multe reviste fără dezvăluirea acestui fapt.

(3) Sunt considerate abateri și alte forme de comportament lipsit de etică, cum ar fi:

a) lipsa citării unei surse (plagiat clasic);

b) citarea unei surse cu inducerea ideii că conceptele sau reformulările aparțin celui care citează (exemplu: un paragraf dintr-un articol este reprodus în opera proprie cu modificări superficiale: folosirea de sinonime, inversarea ordinii cuvintelor, reducerea sau extinderea enunțului fără schimbarea mesajului);

c) citări excesive pentru a mări artificial bibliografia consultată sau pentru a manipula valorile;

d) autocitare excesivă pentru a crește backgroundul propriu, fără merit academic.

(4) Responsabilitatea privind abaterile revine individului, dar și organizațiilor de cercetare, care trebuie să prevină, să investigheze și să gestioneze cazurile identificate. Evitarea conduitei neetice începe cu formarea, îndrumarea și supervizarea cercetătorilor. Instituțiile trebuie să elaboreze proceduri transparente pentru raportarea suspiciunilor de încălcare a normelor de etică a cercetării și să garanteze protecția avertizorilor de bună-credință.

ARTICOLUL 10

Sanționarea abaterilor

Constatarea unei încălcări de la etica cercetării implică investigarea persoanei și atrage măsuri remediale sau sancțiuni conform legislației în vigoare.

ARTICOLUL 11

Formarea în etică și integritate

Organizațiile de cercetare au obligația de a organiza programe continue de formare în etică și integritate sub formă de cursuri, ateliere sau module online acreditate. Formarea este obligatorie la începutul carierei de cercetător (doctoranzi, postdoctoranzi, noi angajați) și trebuie actualizată periodic, cel puțin o dată la 4 ani, pentru tot personalul CDI. Participarea la aceste programe este obligatorie pentru toți cei implicați în cercetarea din științele ingineriei. Programele de formare

trebuie să includă gestionarea conflictelor de interese, prevenirea plagiatului și responsabilitățile etice asociate funcțiilor de conducere și mentorat.

ARTICOLUL 12

Evaluare, monitorizare și sancțiuni

(1) Aplicarea prezentului cod este monitorizată de Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării și de comisiile de etică din cadrul organizațiilor de cercetare.

(2) Orice persoană poate semnala abateri de la etica cercetării, cu garanția confidențialității.

(3) Abaterile de la prezentul cod de etică se sancționează conform procedurilor și sancțiunilor prevăzute de Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare și de legislația națională aplicabilă.

(4) Persoanele care semnalează abateri (avertizorii de integritate) beneficiază de protecție împotriva represaliilor.

ARTICOLUL 13

Dispoziții finale

Prezentul cod completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare. Revizuirea periodică este obligatorie pentru a reflecta evoluțiile științifice și etice.

ANEXĂ
la cod

Model de declarație de consimțământ informat pentru publicare

Titlul manuscrisului:

Autori:

Numele pacientului:

Pentru pacienții minori și cei care nu își pot da consimțământul, un reprezentant legal trebuie să semneze în numele acestora.

Numele reprezentantului pacientului:

Relația reprezentantului cu pacientul:

Confirm prin semnătură că sunt autorizat să reprezint pacientul și să dau autorizație în numele acestuia.

Subsemnatul(a),, am citit cu atenție întregul conținut al articolului cu titlul de mai sus

(numele pacientului sau al reprezentantului legal)

și am aprobat publicarea acestuia în, în deplină cunoștință de implicațiile și posibilele riscuri asociate.

(numele revistei)

Precizez că am fost informat(ă) că persoanele responsabile vor face tot posibilul pentru a minimiza riscul de a fi identificat(ă) de către cititori. În ciuda acestor preocupări legate de anonimizare, am fost informat(ă) și înțeleg că nu se poate garanta confidențialitatea.

Știu și înțeleg că articolul va fi publicat și distribuit în regim de acces deschis, conform termenilor și condițiilor Licenței Creative Commons Attribution CC BY 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), care oferă oricui dreptul de a citi, utiliza, distribui, modifica sau dezvolta fără limitări. Sunt de acord cu publicarea articolului pentru a genera cunoștințe în comunitatea medicală din întreaga lume. Înțeleg că publicarea este condiționată de desfășurarea unui proces de evaluare *inter pares*, pe baza căruia editorul recomandă, iar redactorul-șef își exprimă acordul cu privire la acceptarea publicării.

Înțeleg și sunt de acord că îmi pot retrage consimțământul în orice moment până la momentul publicării și că nu mai am acest drept după publicare.

Înțeleg că acordarea consimțământului informat pe baza semnăturii mele nu anulează niciunul dintre drepturile legale ale pacientului și, respectiv, ale reprezentantului legal în materia confidențialității informațiilor.

Înțeleg și sunt de acord să nu condiționez publicarea articolului de beneficii financiare sau compensatorii.

Semnătura pacientului sau a reprezentantului legal:

Locul:

Data:

Codul de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare al personalului CDI din organizațiile de cercetare

Domeniul: Științe biomedicale

Abrevieri:

EMA — European Medicines Agency

ANMDMR — Agenția Națională a Medicamentului și a Dispozitivelor Medicale din România

ANSVSA — Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor

GCP — Good Clinical Practice

ICH — International Council for Harmonisation of Technical Requirements for Pharmaceuticals for Human Use

CEIC — Consiliul etic al cercetării biomedicale (care funcționează în spitalele publice)

CIOMS — Council for International Organizations of Medical Sciences

WMA — World Medical Association

OECD — Organisation for Economic Co-operation and Development

MEC — Ministerul Educației și Cercetării

Preambul

Cercetarea biomedicală, prin natura sa, implică interacțiunea directă sau indirectă cu ființe umane, animale, materiale biologice și medii sensibile. Activitatea științifică în domeniile panelului III — Științe biomedicale presupune nu doar cunoaștere și inovație, ci și asumarea unei responsabilități morale și sociale majore față de viață, sănătate, demnitatea persoanei și mediu.

Prezentul cod oferă un cadru etic comprehensiv, adaptat specificului cercetării biomedicale, și completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare, promovând bunele practici științifice și integritatea academică.

Conform art. 57 lit. b) din Legea nr. 183/2024 privind statutul personalului de cercetare, dezvoltare și inovare, Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI) are atribuția elaborării codurilor de etică în cercetare pe domenii, care urmează a fi aprobate prin ordin al ministrului educației și cercetării.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. — Prezentul cod se aplică activităților de cercetare, dezvoltare și inovare ale organizațiilor de cercetare desfășurate în cadrul panelului III — Științe biomedicale (Biologie și biochimie, Medicină, Medicină veterinară, Medicină dentară, Farmacie), indiferent de forma de finanțare, și vizează cercetători, asistenți de cercetare, studenți doctoranzi și postdoctoranzi, personal-suport CDI din organizațiile de cercetare.

Art. 2. — Scopul codului este de a asigura desfășurarea cercetării biomedicale într-un cadru etic, protejând drepturile și demnitatea persoanelor implicate, garantând bunăstarea animalelor, promovând responsabilitatea socială și prevenind abaterile de la buna conduită științifică.

Art. 3. — Cercetarea biomedicală se întemeiază pe următoarele principii fundamentale: respectarea demnității umane și a drepturilor fundamentale, integritate științifică și responsabilitate, libertate academică exercitată cu responsabilitate socială, transparență și responsabilitate publică, respect pentru diversitatea biologică și valoarea intrinsecă a vieții, protecția mediului și a ecosistemelor, independență, imparțialitate și conformitate cu legislația națională și internațională. Organizațiile de cercetare au datoria

comună să asigure un mediu corect și responsabil, unde integritatea științifică este protejată prin reguli clare, și să asigure sprijin pentru toți cercetătorii.

CAPITOLUL II

Norme de bună conduită în cercetarea biomedicală

SECȚIUNEA 1

Cercetarea pe subiecți umani

Art. 4. — Orice cercetare pe subiecți umani se poate desfășura numai după obținerea avizului favorabil al consiliului etic al cercetării biomedicale (CEIC) al organizației de cercetare, conform Ordinului ministrului sănătății nr. 1.502/2016 privind aprobarea componenței și a atribuțiilor Consiliului etic care funcționează în cadrul spitalelor publice. Avizul este obligatoriu pentru studii intervenționale, observaționale și retrospective.

Art. 5. — Participarea la cercetare este permisă exclusiv pe baza consimțământului informat scris, liber exprimat, specific și documentat. Consimțământul trebuie să respecte Declarația de la Helsinki și Ordinul ministrului sănătății nr. 1.502/2016.

Art. 6. — Persoanele vulnerabile (de exemplu, minori, persoane cu dizabilități, persoane cu capacitate decizională redusă, femei însărcinate, persoane aflate în detenție) beneficiază de garanții suplimentare privind protecția drepturilor și a datelor lor, inclusiv consimțământul reprezentanților legali și evaluări etice speciale.

Art. 7. — Cercetarea care implică metode digitale moderne, precum telemedicina, analiza datelor mari (big data) și utilizarea platformelor online, trebuie să respecte principiile fundamentale de protecție a drepturilor și demnității subiecților umani. Instituțiile și cercetătorii au responsabilitatea de a implementa măsuri tehnice și organizatorice specifice pentru securizarea și integritatea datelor pe tot parcursul cercetării, conform Regulamentului nr. 679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) și Legii nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), cu modificările ulterioare.

Art. 8. — Toate studiile biomedicale pe subiecți umani trebuie să respecte Declarația de la Helsinki, ghidurile CIOMS și reglementările europene și naționale aplicabile.

SECȚIUNEA a 2-a

Utilizarea animalelor

Art. 9. — Utilizarea animalelor în cercetarea biomedicală se desfășoară sub imperativul respectării celor mai înalte standarde de bunăstare. Sunt obligatorii monitorizarea continuă a stării animalelor și depunerea rapoartelor periodice către comitetul de etică, care să reflecte condițiile de îngrijire și sănătatea animalelor.

Art. 10. — Experimentele pe animale trebuie să respecte principiile 3R (Replace, Reduce, Refine). Este interzisă provocarea de suferință inutilă.

Art. 11. — Cercetarea pe animale se poate realiza numai după obținerea avizului unei comisii de bioetică pentru bunăstarea animalelor de la nivelul organizației de cercetare, în conformitate cu Directiva 2010/63/UE din 2010 privind protecția animalelor utilizate în scopuri științifice și legislația națională (Legea nr. 43/2014 privind protecția animalelor utilizate în scopuri științifice, cu modificările și completările ulterioare; Ordinul președintelui Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor nr. 97/2015 pentru aprobarea Normei sanitare veterinare privind procedura de autorizare sanitară veterinară a unităților utilizatoare, crescătoare și furnizoare de animale utilizate în scopuri științifice, pentru aprobarea Normei sanitare veterinare privind procedura de autorizare sanitară veterinară a proiectelor care implică utilizarea animalelor în proceduri, precum și pentru modificarea Normei sanitare veterinare privind procedura de înregistrare/autorizare sanitar-veterinară a unităților/centrelor de colectare/exploatațiilor de origine și a mijloacelor de transport din domeniul sănătății și al bunăstării animalelor, a unităților implicate în depozitarea și neutralizarea subproduselor de origine animală care nu sunt destinate consumului uman și a produselor procesate, aprobată prin Ordinul președintelui Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor nr. 16/2010). Autorii trebuie să completeze chestionarul de conformitate ARRIVE Essential 10 pentru a asigura transparența și reproductibilitatea raportării cercetărilor pe animale.

SECȚIUNEA a 3-a

Protecția mediului

Art. 12. — Cercetarea biomedicală trebuie să respecte legislația europeană și națională privind protecția mediului (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 265/2006, cu modificările și completările ulterioare). Cercetătorii au obligația de a evalua riscurile potențiale de eliberare accidentală de agenți biologici, substanțe chimice sau organisme modificate și de a aplica principiul precauției prin implementarea unor măsuri preventive și planuri de remediere.

SECȚIUNEA a 4-a

Genetică și embriologie

Art. 13. — Este interzisă modificarea genetică a genomului uman transmisibil generațiilor viitoare, conform art. 13 din Convenția de la Oviedo.

Art. 14. — Utilizarea celulelor stem și a materialului embrionar neviabil este permisă numai cu respectarea legislației [Regulamentul CE nr. 821/2021 de instituire a unui regim al Uniunii pentru controlul exporturilor, serviciilor de intermediere, asistenței tehnice, tranzitului și transferului de produse cu dublă utilizare (reformare)], pe baza avizului CEIC al organizației de cercetare și a consimțământului scris explicit. Aceste activități trebuie să respecte, de asemenea, prevederile art. 18 din Convenția de la Oviedo și ghidurile CIOMS (2021) privind utilizarea materialului embrionar și a celulelor stem în cercetare.

Art. 15. — Orice transfer de probe biologice trebuie să respecte legislația națională și internațională privind protecția datelor. Partajarea transfrontalieră a probelor biologice se realizează numai în baza unor acorduri clare de transfer.

SECȚIUNEA a 5-a

Biobanking și protecția datelor

Art. 16. — Orice prelucrare a datelor cu caracter personal și a probelor biologice se face în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 679/2016 (GDPR) și conform standardului SR EN ISO

20387:2020, care stabilește cerințele pentru colectarea, procesarea, stocarea și distribuția materialelor biologice destinate cercetării științifice, inclusiv biotehnologie și cercetare biomedicală.

Art. 17. — Participanții trebuie informați în mod clar și transparent despre utilizarea, stocarea și reutilizarea probelor. În cazul persoanelor sau populațiilor vulnerabile (gravide, minori, persoane cu dizabilități și persoane cu capacitate decizională redusă), consimțământul trebuie obținut de la reprezentanții legali și trebuie să existe garanții suplimentare privind protecția confidențialității.

Art. 18. — Cercetătorii au obligația să asigure reproductibilitatea și trasabilitatea datelor biomedicale. Protocoalele, seturile de date și metadatele trebuie arhivate într-un mod sigur și accesibil pentru verificare, cu respectarea limitărilor etice aplicabile categoriilor vulnerabile.

SECȚIUNEA a 6-a

Studii clinice sponsorizate

Art. 19. — Cercetătorii trebuie să își păstreze independența față de sponsori și să evite orice influență care ar putea compromite obiectivitatea rezultatelor.

Art. 20. — Toate conflictele de interese ale celor implicați în cercetarea sponsorizată trebuie declarate integral și transparent. Organizațiile de cercetare vor avea o platformă dedicată pentru documentația referitoare la potențialele conflicte de interese.

Art. 21. — Studiile clinice se desfășoară conform bunelor practici clinice (Ghidul E6 al GCP/ICH) și reglementărilor EMA și ANMDMR.

SECȚIUNEA a 7-a

Cercetarea cu potențial de utilizare duală

Art. 22. — (1) Cercetările biomedicale ale căror rezultate, date sau tehnologii pot fi utilizate atât în scopuri legitime, cât și pentru producerea de efecte dăunătoare (dual-use research) trebuie supuse unei evaluări etice și de securitate suplimentare. Evaluarea se realizează în acord cu principiile OECD privind securitatea și integritatea cercetării (2023), cu accent prioritar pe biosecuritate (prevenirea utilizării abuzive a agenților biologici, vectorilor sau tehnologiilor sensibile).

(2) Cercetătorii trebuie să evite cercetările care implică riscuri majore în special în domenii sensibile, precum embriologia și utilizarea celulelor stem, atât timp cât nu există garanții clare în ceea ce privește eficacitatea și impactul etic.

Art. 23. — Cercetătorii au obligația de a identifica și raporta riscurile de utilizare abuzivă, iar consiliile de etică de la nivelul organizațiilor de cercetare trebuie să recomande măsuri de prevenire, inclusiv limitări de publicare, restricții de acces la date sau protocoale de securitate, conform Ordinului ministrului sănătății nr. 1.502/2016. În cazul cercetărilor încadrabile ca DURC (Dual Use Research of Concern), evaluarea trebuie să includă în mod explicit componenta de biosecuritate, în acord cu principiile OECD privind integritatea și securitatea cercetării (2023).

Art. 24. — Respectarea prevederilor Regulamentului (UE) 2021/821 privind controlul exporturilor și transferurilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare este obligatorie.

SECȚIUNEA a 8-a

Inteligența artificială în cercetarea biomedicală

Art. 25. — Utilizarea inteligenței artificiale (IA) în cercetarea biomedicală trebuie să respecte principiile prevăzute de Recomandarea UNESCO privind etica inteligenței artificiale (2021) și Regulamentul (UE) nr. 1.689/2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială și de modificare

a Regulamentelor (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1.139 și (UE) 2019/2.144 și a Directivelor 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1.828 (Regulamentul privind inteligența artificială).

Art. 26. — Cercetătorii au obligația să explice modul de funcționare a algoritmilor (cerința de audit algoritmic și de publicare a cardurilor de model — model cards), să reducă eroarea și să prevină bias-ul (distorsionare a rezultatelor cercetării, influențată de metodologie și de modul de selecție) și discriminarea și să protejeze confidențialitatea datelor personale și medicale, conform GDPR.

Art. 27. — Rezultatele generate de sistemele de inteligență artificială nu pot substitui responsabilitatea cercetătorului și trebuie validate prin metode științifice independente, în special atunci când influențează diagnosticul, tratamentul sau deciziile clinice.

Art. 28. — (1) IA poate fi folosită pentru a facilita diferite aspecte ale activității de cercetare, incluzând: sinteza literaturii de specialitate, organizarea unor idei complexe, asistență în redactare, analiza unor volume mari de date etc.

(2) Următoarele aspecte etice trebuie urmărite în timpul folosirii IA:

- a) menținerea integrității academice;
- b) verificarea critică a conținutului generat de IA;
- c) limitarea IA la un rol secundar de instrument în cadrul analizei științifice;
- d) păstrarea unui nivel ridicat de originalitate privind formularea ipotezelor științifice.

(3) Este recomandată utilizarea cu prudență a instrumentelor IA generative. Conținutul generat de instrumentele IA trebuie revizuit și validat de autori sau aplicanți pentru a se asigura potrivirea și acuratețea datelor în contextul redactat și respectarea reglementărilor de proprietate intelectuală.

(4) Autorii sau aplicanții sunt responsabili în totalitate pentru conținutul textului, inclusiv al celui redactat cu instrumente IA. Utilizarea IA trebuie menționată transparent, preferabil prin adăugarea detaliilor despre surse, conform normelor de bună conduită a jurnalelor, proiectelor de cercetare și legislației naționale.

(5) IA urmează o evoluție extrem de dinamică, iar impactul pe care îl poate genera cuprinde și aspecte negative, a căror reglementare nu este pe deplin stabilită. Prin urmare, este recomandată urmarea procedurilor stabilite de către organizațiile care finanțează proiecte de cercetare, sub aspectul redactării aplicațiilor pentru proiecte și a reglementărilor editurilor de specialitate care publică articole științifice.

SECȚIUNEA a 9-a

Proprietatea intelectuală și comercializarea rezultatelor cercetării

Art. 29. — (1) Ghidul privind drepturile și comercializarea proprietății intelectuale elaborat de Autoritatea Națională pentru Cercetare în anul 2025 stipulează că rezultatele sau creațiile generate în urma activităților de cercetare vor fi protejate prin drepturi de proprietate intelectuală (DPI). DPI trebuie notificate organizației de cercetare, care stabilește dacă trebuie înregistrate și, dacă este cazul, condițiile de valorificare a acestora.

(2) Veniturile obținute din DPI se împart între autori, instituție, finanțatori, cu respectarea cotei-părți către autori de cel puțin o treime din venitul net. Organizația de cercetare are obligația de a prezenta modul de calcul al sumelor ce se cuvin autorilor.

(3) Autorii au obligația de a informa organizația de cercetare cu privire la rezultatele cercetării finanțate public, susceptibile de protecție prin DPI. Este interzisă valorificarea individuală a rezultatelor cercetării finanțate din fonduri publice fără acordul instituției.

CAPITOLUL III

Diseminare și publicare

Art. 30. — Publicațiile trebuie să respecte criteriile ICMJE privind autoratul și să excludă orice formă de autorat fictiv sau lipsă de recunoaștere a contribuțiilor reale. Calitatea de autor se obține dacă sunt îndeplinite simultan 4 contribuții:

- a) participare la proiectarea cercetării, colectarea datelor de bază, analiza și/sau interpretarea acestora;
- b) redactarea și/sau revizuirea critică în raport cu opiniile recenzorilor;
- c) aprobarea formei finale a manuscrisului;
- d) asumarea responsabilității pentru conținutul articolului.

Autorii includ după secțiunea „Concluzii” o listă în care sunt specificate contribuțiile fiecărui autor. Autorii recunosc munca și contribuțiile importante ale celor care nu îndeplinesc criteriile pentru autor: tehnicieni, laboranți, operatori de teren (care efectuează activități de rutină), inclusiv personal de birou, asistenții și finanțatorii care au permis cercetarea, și îi menționează la secțiunea „Acknowledgements”.

Art. 31. — Orice publicație sau raport științific trebuie să includă declarații privind sursele de finanțare, după caz, și conflictele de interese.

Art. 32. — Se promovează publicarea în regim de acces deschis, în limitele legale și etice.

Art. 33. — Sunt interzise plagiatul, autoplagiul, fabricarea sau falsificarea datelor, precum și manipularea imaginilor sau rezultatelor.

Art. 34. — Este considerată lipsită de etică citarea în cadrul articolelor științifice a unor lucrări care nu au legătură directă cu subiectele abordate sau cu afirmațiile din cadrul articolului, cu scopul de a crește artificial impactul unor publicații și/sau al indicatorilor metrici ai unor cercetători.

Art. 35. — Autorii trebuie:

- a) să facă referire la toate sursele de documentare cu exactitate și în mod etic;
- b) să ofere referințe exacte și complete pentru toate citatele, ideile parafrazate, figurile sau datele din alte surse;
- c) să evite citarea excesivă a conținutului publicat anterior, chiar și atunci când este citat corect;
- d) să citeze sursa inițială a ideii, nu doar o referință secundară;
- e) să citeze literatura primară acolo unde este posibil, în special în datele și rezultatele științifice;
- f) să folosească citări pentru a-și susține argumentele, nu pentru a le înlocui.

CAPITOLUL IV

Formarea în etică și integritate

Art. 36. — Organizațiile de cercetare au obligația de a organiza programe continue de formare în etică și integritate sub formă de cursuri, ateliere sau module online acreditate. Formarea este obligatorie la începutul carierei de cercetător (doctoranzi, postdoctoranzi, noi angajați) și trebuie actualizată periodic, cel puțin o dată la 4 ani, pentru tot personalul CDI.

Art. 37. — Participarea la aceste programe este obligatorie pentru toți cei implicați în cercetarea biomedicală.

Art. 38. — Programele de formare trebuie să includă gestionarea conflictelor de interese, prevenirea plagiatului și responsabilitățile etice asociate funcțiilor de conducere și mentorat.

CAPITOLUL V

Evaluare, monitorizare și sancțiuni

Art. 39. — Aplicarea prezentului cod este monitorizată de CNECSDTI, de consiliile etice ale cercetării biomedicale (care funcționează în spitalele publice) și de comisiile de etică din cadrul organizațiilor de cercetare.

Art. 40. — Orice persoană poate semnală abateri de la etica cercetării, cu garanția confidențialității.

Art. 41. — Abaterile de la prezentul cod de etică se sancționează conform procedurilor și sancțiunilor prevăzute de Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare și de legislația națională aplicabilă. Comitetele de etică biomedicală au rolul de a sesiza aceste

abateri și de a formula recomandări, fără a substitui atribuțiile de sancționare ale autorităților competente.

Art. 42. — Persoanele care semnalează abateri (avertizorii de integritate) beneficiază de protecție împotriva represaliilor.

Art. 43. — Constituie abateri biomedicale grave fabricarea de date clinice, consimțământul viciat, cruzimea față de animale.

CAPITOLUL VI

Dispoziții finale

Art. 44. — Prezentul cod completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare.

Art. 45. — Revizuirea periodică este obligatorie pentru a reflecta evoluțiile științifice și etice.

ANEXA Nr. 4

Codul de etică și bună conduită în cercetare, dezvoltare și inovare al personalului CDI din organizațiile de cercetare
Domeniul: Științe sociale și științe umaniste

Preambul

Prezentul cod se bazează pe prevederile legislației naționale — Legea nr. 183/2024 privind statutul personalului de cercetare, dezvoltare și inovare și este armonizat cu standardele și principiile stabilite în Codul european de conduită pentru integritatea cercetării (ALLEA, 2023), Orientările de etică pentru științe sociale și umaniste ale Comisiei Europene (Orizont Europa, 2021) și Orientările Comitetului Național Norvegian pentru Etica Cercetării în Științe Sociale și Umaniste (NESH).

Codul promovează normele de cercetare independentă, fiabilă, de calitate și responsabilă în domeniul științelor socioumane, pentru a încuraja o cultură a integrității, responsabilității și respectului pentru demnitatea umană în toate etapele procesului de cercetare, de la conceperea proiectului și colectarea datelor până la analiză, diseminare și publicare. Acesta reflectă specificitățile cercetării în domeniul științelor socioumane, unde interacțiunea cu indivizii, comunitățile, culturile, valorile și instituțiile este o caracteristică definitorie.

Ținând cont de provocările în continuă evoluție generate de digitalizare, globalizare, presiunile politice și sociale, dezvoltare durabilă și implicarea publică sporită, prezentul cod își propune:

a) încurajarea reflecției și responsabilității etice la nivel individual și instituțional;

b) sprijinirea unor practici de cercetare transparente și corecte în domeniul științelor socioumane;

c) protejarea drepturilor, demnității și autonomiei participanților la cercetare;

d) asigurarea utilizării responsabile a datelor și cunoștințelor, în special în contexte care implică populații vulnerabile, subiecte sensibile sau implicații sociopolitice;

e) promovarea încrederii în știință și în relevanța cercetării pentru societate și pentru susținerea interesului public.

Pot exista zone gri între cercetare și alte forme de producție de cunoștințe, care pot avea scopuri, niveluri de independență, sisteme de control al calității și practici de publicare diferite. Prin urmare, cercetătorii și instituțiile de cercetare ar trebui să specifice ce anume constituie cercetare și ce anume constituie diseminarea de cunoștințe. Dacă analizele, rapoartele și evaluările se bazează pe cercetare, acestea trebuie să respecte

normele de etică a cercetării. În timpul procesului de cercetare pot apărea și întrebări etice care nu sunt luate în considerare în principiile directoare. Cercetătorii trebuie să identifice și să ia în considerare dilemele etice și să dea dovadă de o judecată reflexivă și articulată. Liniile directoare pot contribui la această practică prin sublinierea preocupărilor și obligațiilor care ar trebui luate în considerare.

Cercetarea în domeniul Științe sociale și științe umaniste se bazează pe următoarele principii: integritate și onestitate intelectuală, rigoare și excelență profesională, respectul pentru diversitate și colaborare interculturală, responsabilitate în aplicarea cunoștințelor și confidențialitate și respect pentru acuratețea și transparența datelor de cercetare.

În situații de risc sau de dubiu, cercetătorii se pot adresa comisiilor de etică relevante sau organismelor profesionale nominalizate în codurile de deontologie profesională, dacă este cazul. Organizațiile CDI au obligația să promoveze o cultură a reflecției etice asupra demersului de cercetare.

ARTICOLUL 1

Dispoziții generale

(1) Prezentul cod se aplică activităților de cercetare, dezvoltare și inovare desfășurate de organizațiile de cercetare în cadrul Panelului IV — Științe sociale și umaniste (SSU) (Științe juridice, Sociologie, științe administrative și științe ale comunicării, Științe politice, studii de securitate, științe militare, informații și ordine publică, Științe economice și administrarea afacerilor, Psihologie, științe ale educației, educație fizică și sport); (Filologie, Filosofie, Istorie și studii culturale, Teologie, Arhitectură și urbanism, Arte vizuale, Artele spectacolului și muzică), indiferent de instituție sau formă de finanțare. El vizează cercetători, asistenți de cercetare, studenți doctoranzi și postdoctoranzi, personal suport CDI din organizațiile de cercetare.

(2) Scopul prezentului cod este de a oferi un cadru etic cuprinzător organizațiilor de cercetare implicate în activități de cercetare în domeniile SSU.

(3) Cercetarea în științe sociale și umaniste se întemeiază pe următoarele principii fundamentale, care asigură desfășurarea responsabilă a cercetării și protejarea persoanelor și comunităților implicate și care sunt aplicabile în toate disciplinele și metodologiile și trebuie respectate în toate fazele procesului de cercetare:

a) respect pentru demnitatea umană și autonomie: cercetătorii vor respecta demnitatea, integritatea personală, intimitatea, autodeterminarea și libertatea persoanelor implicate în cercetare. Participarea trebuie să fie întotdeauna voluntară și bazată pe consimțământul informat, cu o sensibilitate deosebită față de grupurile vulnerabile sau persoanele cu capacitate redusă de consimțământ (de exemplu, copii, persoane cu dizabilități, persoane strămutate);

b) integritate științifică: cercetătorii trebuie să depună eforturi pentru onestitate, transparență și responsabilitate în toate aspectele muncii lor: proiectarea cercetării, colectarea datelor, interpretarea și publicarea. Aceasta include evitarea fabricării, falsificării, plagiatului și a oricărei alte forme de abatere în cercetare. Plagiatul constă în expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;

Autoplagiul constă în expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale aceluiași sau acelorași autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;

c) responsabilitate socială: cercetarea trebuie să contribuie la binele public, să susțină valorile democratice și să promoveze justiția socială și dezvoltarea durabilă a mediului și a societății. Cercetătorii ar trebui să reflecteze critic asupra modului în care cercetarea lor are impact asupra indivizilor, grupurilor și societății în general, inclusiv asupra potențialului său atât pentru beneficii, cât și pentru daune;

d) respectarea vieții private și a confidențialității: cercetătorii vor respecta și proteja confidențialitatea și viața privată a participanților. Toate datele cu caracter personal trebuie prelucrate în conformitate cu legislația relevantă privind protecția datelor (de exemplu, GDPR) și cu standardele etice;

e) echitate, nediscriminare și egalitate: cercetătorii trebuie să se asigure că munca lor promovează egalitatea de tratament și evită orice formă de discriminare bazată pe etnie, sex, religie, convingeri politice, vârstă, dizabilitate sau statut socioeconomic;

f) libertatea cercetării și libertatea academică: cercetătorii au dreptul la libertate academică, inclusiv libertatea de a alege subiecte, metode și canale de diseminare, dar și obligația de a desfășura cercetări în mod etic, responsabil și în conformitate cu normele legale și instituționale;

g) transparență și deschidere: cercetătorii trebuie să fie deschiși în ceea ce privește obiectivele, sursele de finanțare, afilierea și potențialele conflicte de interes. Aceștia trebuie să se asigure că procesele și rezultatele cercetării sunt comunicate clar, precis și accesibil, inclusiv publicului nonacademic, atunci când este relevant.

ARTICOLUL 2

Responsabilitățile cercetătorilor

(1) Cercetătorii din organizațiile de cercetare din domeniul științelor sociale și umaniste poartă responsabilitatea individuală și colectivă de a-și desfășura munca în mod etic, legal și cu integritate intelectuală. Aceste responsabilități se aplică indiferent de vechimea în muncă, disciplină sau afiliere instituțională.

(2) Cercetătorii trebuie să respecte legislația națională, convențiile internaționale și codurile de conduită instituționale relevante pentru etica și integritatea cercetării.

(3) Cercetătorii trebuie să se asigure că munca lor este caracterizată de acuratețe, onestitate, transparență și responsabilitate în toate fazele cercetării — proiectare, implementare, analiză și publicare.

(4) Cercetătorii sunt obligați să se abțină de la orice formă de abatere de la etica cercetării, inclusiv:

a) plagiat, autoplăgiat sau trimiterea în dublu a aceleiași lucrări;

b) manipularea autoratului (de exemplu, adăugarea de autori invitați sau omiterea colaboratorilor de drept);

c) raportarea părtinitoare sau selectivă a constatărilor;

d) generalizarea rezultatelor fără recunoașterea limitărilor teoretice sau metodologice implicite.

(5) Autoratul trebuie să reflecte contribuții reale și substanțiale la cercetare. Persoanele nu trebuie menționate ca autori decât dacă au contribuit în mod semnificativ la concepție, analiza datelor sau scriere. Calitatea de autor se obține dacă sunt îndeplinite simultan 4 contribuții: participare la proiectarea cercetării, colectarea datelor de bază, analiza și/sau interpretarea acestora, redactarea și/sau revizuirea critică în raport cu opiniile recenzorilor, aprobarea formei finale a manuscrisului, asumarea responsabilității pentru conținutul articolului. Autorii includ după secțiunea Concluzii o listă în care sunt specificate contribuțiile fiecărui autor. Autorii recunosc munca și contribuțiile importante ale celor care nu îndeplinesc criteriile pentru autor: tehnicieni, laboranți, operatori de teren (care efectuează activități de rutină), inclusiv personal de birou, asistenții și finanțatorii care au permis cercetarea și îi menționează la secțiunea „Acknowledgements”.

(6) Cercetătorii trebuie să respecte confidențialitatea datelor cu caracter personal și să asigure o gestionare securizată a datelor pe tot parcursul ciclului de viață al cercetării, inclusiv anonimizarea și stocarea adecvată a informațiilor sensibile.

(7) Cercetătorii trebuie să identifice, să declare și să gestioneze orice conflicte de interes personale, financiare sau instituționale care ar putea afecta obiectivitatea sau credibilitatea muncii lor.

(8) Cercetătorii seniori au datoria de a sprijini cercetătorii aflați la începutul carierei, de a promova conștientizarea etică și de a încuraja desfășurarea responsabilă a cercetării în cadrul echipelor lor.

(9) Cercetătorii trebuie să disemineze rezultatele în mod veridic, evitând senzaționalismul sau denaturările, în special în comunicarea publică și în aparițiile în mass-media.

(10) Utilizarea inteligenței artificiale în cercetarea sociumană trebuie să respecte principiile prevăzute de Recomandarea UNESCO privind Etica Inteligenței Artificiale (2021) și Regulamentul (UE) nr. 1.689/2024 de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 300/2008, (UE) nr. 167/2013, (UE) nr. 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1.139 și (UE) 2019/2.144 și a Directivelor 2014/90/UE, (UE) 2016/797 și (UE) 2020/1.828 (Regulamentul privind inteligența artificială). Utilizarea programelor de inteligență artificială pentru scriere, editare, interpretare de date, generare de conținut audio-video, corectură gramaticală, verificare a referințelor trebuie să fie recunoscută ca atare în produsul cercetării. Utilizarea programelor de inteligență artificială nu exonerează cercetătorii de răspundere în cazul în care produsul rezultat implică abateri de la etica cercetării.

(11) Ghidul privind drepturile și comercializarea proprietății intelectuale elaborat de Autoritatea Națională pentru Cercetare în anul 2025 stipulează că rezultatele sau creațiile generate în urma activităților de cercetare vor fi protejate prin drepturi de proprietate intelectuală (DPI). DPI trebuie notificate instituției, care stabilește dacă trebuie înregistrate și, dacă este cazul, condițiile de valorificare ale acestora. Veniturile obținute DPI se împart între autori, instituție, finanțatori, cu respectarea cotei-părți către autori de cel puțin o treime din venitul net. Instituția are obligația de a prezenta modul de calcul al sumelor ce se cuvin autorilor. Autorii au obligația de a informa instituția cu privire la rezultatele cercetării finanțate public, susceptibil de protecție prin DPI. Este interzisă valorificarea individuală a rezultatelor cercetării finanțate din fonduri publice fără acordul instituției.

ARTICOLUL 3

Responsabilități față de participanți și comunități. Tratamentul etic al participanților umani și al grupurilor vulnerabile

(1) Cercetarea în științe sociale și umaniste implică frecvent participanți, grupuri și comunități umane. Este datoria etică a cercetătorului să respecte drepturile, demnitatea, autonomia și valorile culturale ale acestora.

(2) Atunci când cercetarea implică copii, persoane cu dizabilități, comunități minoritare, deținuți sau orice grup aflat într-o poziție de dependență sau dezavantaj, trebuie aplicate garanții suplimentare. Trebuie acordată o atenție deosebită atunci când sunt implicați minori, persoane în vârstă, persoane cu dizabilități, comunități marginalizate sau persoane aflate sub autoritatea instituțională (de exemplu, deținuți, studenți, pacienți). Cercetătorii trebuie să evite exploatarea dezechilibrelor de putere și să asigure o participare echitabilă. Respectarea demnității, autonomiei și drepturilor participanților este o piatră de temelie a cercetării etice în științele sociale și umaniste. Cercetătorii trebuie să fie deosebit de atenți atunci când lucrează cu indivizi sau grupuri expuse unei vulnerabilități crescute. Cercetătorii trebuie să justifice includerea persoanelor vulnerabile și să se asigure că participarea nu adâncește marginalizarea sau inegalitatea.

(3) Orice participare umană la cercetare trebuie să fie voluntară, bazată pe consimțământul prealabil, explicit și informat.

(4) Consimțământul trebuie să se bazeze pe informații suficiente și accesibile privind:

- a) scopul, metodele și finanțarea cercetării;
- b) riscuri și beneficii posibile;
- c) gestionarea datelor și confidențialitatea acestora;
- d) dreptul de a se retrage în orice moment, fără nicio consecință.

Cercetătorii trebuie să obțină consimțământul voluntar, prealabil și informat de la toți participanții, adaptat la context, nivelul de alfabetizare și mediul cultural al persoanelor implicate.

(5) Consimțământul informat trebuie să includă:

- a) scopul studiului și sursa de finanțare;
- b) proceduri și riscuri potențiale;
- c) dreptul de a refuza sau de a se retrage în orice moment;
- d) cum vor fi asigurate confidențialitatea și protecția datelor.

(6) Respectarea vieții private și asigurarea confidențialității datelor sunt obligații etice nenegociabile. Cercetătorii trebuie să garanteze anonimatul și confidențialitatea tuturor participanților, cu excepția cazului în care își dau consimțământul explicit în alt

mod. Înregistrările digitale, transcrierile interviurilor sau răspunsurile la sondaj trebuie stocate în siguranță, iar accesul trebuie restricționat. Tehnicile de anonimizare trebuie aplicate ori de câte ori diseminarea rezultatelor poate duce la reidentificare. Acest lucru este valabil și pentru materialele vizuale (de exemplu, fotografii, videoclipuri) și contextele de cercetare online (de exemplu, rețelele sociale, etnografia digitală). Protejarea identității participanților este o cerință etică esențială în cercetare. Cercetătorii trebuie să se asigure că se realizează:

- a) anonimizarea sau pseudonimizarea datelor, ori de câte ori este posibil;
- b) protocoale clare pentru consimțământul informat privind utilizarea și publicarea datelor;
- c) respectarea dreptului participanților de a-și retrage consimțământul și de a-și elimina datele. Trebuie acordată o atenție deosebită atunci când se lucrează cu populații vulnerabile, contexte sensibile din punct de vedere politic sau surse de date online.

(7) Cercetătorii trebuie să ia toate măsurile rezonabile pentru a evita vătămarea fizică, psihologică, juridică sau socială a participanților. Aceasta include anticiparea și atenuarea riscurilor indirecte, cum ar fi prejudiciul reputațional, traumele secundare sau suferința emoțională sau lezarea de orice fel a intereselor lor legitime. Cercetătorii trebuie să evalueze cu atenție și să atenueze potențialele daune fizice, psihologice, juridice sau sociale aduse participanților. Riscurile trebuie să fie proporționale cu beneficiile așteptate în materie de cunoștințe și să fie comunicate clar participanților (eșantioane, reprezentativitate, transparență).

(8) Participanții trebuie informați despre dreptul lor necondiționat de a se retrage din studiu în orice moment, fără consecințe negative sau necesitatea unei justificări. Cercetătorii ar trebui să ofere, de asemenea, participanților oportunități de a primi feedback sau de a fi informați la sfârșitul studiului.

(9) Implicarea participanților trebuie să reflecte conștientizarea sensibilităților culturale, a valorilor și a structurilor sociale, în special în contexte interculturale, interconfesionale sau indigene. Cercetătorii sunt încurajați să se consulte cu reprezentanții comunității și să își adapteze metodologiile în consecință.

(10) Participanților ar trebui să li se ofere rezumate accesibile ale rezultatelor cercetării, inclusiv oportunități de feedback sau clarificări, acolo unde este cazul.

ARTICOLUL 4

Proiectarea cercetării și proceduri de revizuire etică

(1) Cercetarea responsabilă necesită o proiectare atentă și o evaluare etică prealabilă pentru a asigura integritatea procesului și protecția tuturor părților interesate implicate.

(2) Cercetarea în științe sociale și umaniste trebuie să fie solidă din punct de vedere metodologic, clar justificată și bazată pe cunoștințele existente. Orice deficiențe în designul cercetării (de exemplu, eșantionarea, analiza datelor, contextualizarea) pot duce la expunerea nejustificată din punct de vedere etic a participanților la riscuri sau daune.

(3) Cercetătorii sunt obligați să își desfășoare activitatea în conformitate cu legislația națională, regulile instituționale și standardele profesionale. Aceasta include îndrumări etice, drepturi de proprietate intelectuală, legi privind protecția datelor și proceduri specifice sectorului.

(4) Orice cercetare care implică participanți umani trebuie supusă evaluării și aprobării comisiei de etică a instituției gazdă sau unui alt organism autorizat. Proiectele trebuie să ofere: descrierea obiectivelor și a metodologiei; justificare etică și analiză prejudiciu-beneficiu; planul de gestionare și protecție a datelor; proceduri pentru consimțământul informat; măsuri pentru siguranța și anonimatul participanților. Nici o cercetare care implică participanți umani nu poate începe fără o autorizare etică documentată.

(5) Toate conflictele de interese reale sau potențiale — financiare, instituționale sau personale — trebuie declarate și gestionate transparent. Cercetătorii trebuie să evite situațiile care pot compromite independența științifică sau pot crea o percepție de părtinire.

(6) Cercetătorii trebuie să reflecteze asupra relevanței societale și a impactului potențial al muncii lor și să evite proiectele care ar putea cauza daune sau exacerba nedreptatea socială. Aceasta include conștientizarea consecințelor neintenționate și eforturile de a asigura că rezultatele cercetării sunt accesibile, semnificative și justificabile din punct de vedere etic.

ARTICOLUL 5

Gestionarea datelor și diseminarea rezultatelor

(1) Datele de cercetare în științe sociale și umaniste, în special atunci când implică participanți umani, trebuie gestionate cu integritate, transparență și cu respectarea strictă a standardelor legale și etice. Gestionarea corectă a datelor este esențială pentru a asigura calitatea cercetării, respectarea standardelor legale și protejarea drepturilor și demnității participanților. Cercetătorii au atât obligația legală, cât și cea etică de a gestiona datele în mod responsabil, sigur și transparent, cu respectarea Regulamentului (UE) nr. 679/2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date (Regulamentul general privind protecția datelor) și a Legii nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2010 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor), cu modificările ulterioare.

(2) Cercetătorii sunt obligați să asigure acuratețea, caracterul complet și verificabilitatea datelor pe care le colectează și le utilizează. Fabricarea, falsificarea sau manipularea intenționată a datelor de cercetare este strict interzisă. Toate înregistrările trebuie păstrate într-un mod care să permită verificarea și reproductibilitatea rezultatelor.

(3) Toate datele care conțin informații cu caracter personal trebuie prelucrate în conformitate cu legislația națională și europeană privind protecția datelor (de exemplu, GDPR). O atenție deosebită trebuie acordată pentru:

- a) obținerea și documentarea consimțământului informat;
- b) stocarea securizată a datelor cu caracter personal sau sensibile;
- c) anonimizare sau pseudonimizare, acolo unde este necesar. Nerespectarea acestei obligații poate duce la consecințe etice și juridice.

(4) Cercetătorii sunt încurajați să disemineze rezultatele în mod transparent și accesibil, evitând orice distorsiune a constatărilor. Respectând drepturile de proprietate intelectuală și

obligațiile de confidențialitate, cercetătorii trebuie să respecte următoarele reguli:

- a) publicarea pe platforme cu acces deschis, acolo unde este posibil;
 - b) asigurarea că rezultatele sunt prezentate clar, fără denaturări;
 - c) evitarea senzaționalismului sau a interpretărilor înșelătoare, în special în comunicarea publică sau în mass-media;
 - d) promovarea accesului liber la rezultatele cercetării și, acolo unde este cazul, la date, în conformitate cu principiile FAIR (identificabil, accesibil, interoperabil, reutilizabil). Cu toate acestea, accesul liber nu trebuie să aibă prioritate față de responsabilitățile etice;
 - e) instituțiile sunt încurajate să ofere infrastructură pentru stocarea securizată a datelor și partajarea responsabilă a acestora, în timp ce cercetătorii sunt așteptați să includă planuri de gestionare a datelor în documentația proiectelor lor.
- (5) Doar cei care au adus o contribuție științifică substanțială ar trebui enumerați ca autori. Autoratul onorific sau autorul fantomă este inacceptabil din punct de vedere etic.

(6) Cercetătorii trebuie să își asume responsabilitatea pentru corectarea erorilor sau omisiunilor care afectează fiabilitatea lucrărilor publicate. În cazurile de greșeli grave, trebuie inițiate proceduri formale de retragere. Acest lucru menține încrederea în dosarele științifice și asigură responsabilitatea.

(7) Cercetătorii trebuie să se asigure că toate datele cu caracter personal sunt:

- a) colectate în mod legal și echitabil;
- b) depozitate în siguranță și accesibile numai personalului autorizat;
- c) prelucrate în conformitate cu legislația privind protecția datelor, inclusiv GDPR;
- d) păstrate doar atât timp cât este necesar pentru scopul cercetării.

(8) Cercetătorii trebuie să obțină aprobarea Comitetului/Comisiei de etică relevant/e înainte de a colecta date cu caracter personal sau sensibile.

ARTICOLUL 6

Conflicte de interese și independența cercetării

(1) Menținerea independenței cercetării și a obiectivității rezultatelor necesită o gestionare atentă a conflictelor de interese concrete sau potențiale. Acestea pot apărea din relații personale, financiare, instituționale sau politice care compromit sau par să compromită neutralitatea procesului de cercetare. Cercetătorii trebuie să se mențină independenți față de orice presiuni, astfel încât să nu fie afectată calitatea cercetării, dar nici interesul public sau interesele legitime ale altor persoane.

(2) Cercetătorii trebuie să identifice, să declare și să gestioneze în mod activ orice potențiale conflicte de interese în fiecare etapă a procesului de cercetare. Această obligație include dezvăluirea de:

- a) legături financiare cu finanțatori sau beneficiari;
- b) relații personale cu colaboratorii sau participanții;
- c) presiuni instituționale sau angajamente ideologice.

(3) Cercetătorii trebuie să reziste oricăror încercări de interferență sau presiune din partea finanțatorilor, sponsorilor sau instituțiilor care ar putea influența întrebările de cercetare, metodele, analiza sau interpretarea rezultatelor. Contractele și acordurile de finanțare trebuie să includă clauze care să protejeze libertatea academică și dreptul de a publica rezultatele, indiferent de rezultat.

(4) Instituțiile de cercetare trebuie să stabilească proceduri clare pentru raportarea și gestionarea conflictelor de interese și trebuie să se asigure că cercetătorii sunt instruiți să le recunoască și să le gestioneze în mod corespunzător. Nedezevăluirea conflictelor de interese relevante constituie o încălcare a integrității cercetării și poate duce la sancțiuni etice.

ARTICOLUL 7

Formarea în etică și integritate

Organizațiile de cercetare au obligația de a organiza programe continue de formare în etică și integritate sub formă de cursuri, ateliere sau module online acreditate. Formarea este obligatorie la începutul carierei de cercetător (doctoranzi, postdoctoranzi, noi angajați) și trebuie actualizată periodic, cel puțin o dată la 4 ani, pentru tot personalul CDI. Participarea la aceste programe este obligatorie pentru toți cei implicați în cercetarea socioumană. Programele de formare trebuie să includă gestionarea conflictelor de interese, prevenirea plagiatului și responsabilitățile etice asociate funcțiilor de conducere și mentorat.

ARTICOLUL 8

Evaluare, monitorizare și sancțiuni

(1) Aplicarea prezentului cod este monitorizată de Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării și de comisiile de etică din cadrul organizațiilor de cercetare.

(2) Orice persoană poate semna abateri de la etica cercetării, cu garanția confidențialității.

(3) Abaterile de la prezentul cod de etică se sancționează conform procedurilor și sancțiunilor prevăzute de Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare și de legislația națională aplicabilă.

(4) Persoanele care semnalează abateri (avertizorii de integritate) beneficiază de protecție împotriva represaliilor.

ARTICOLUL 9

Dispoziții finale

(1) Prezentul cod completează Codul de etică și bună conduită în CDI al personalului CDI din organizațiile de cercetare.

(2) Revizuirea periodică este obligatorie pentru a reflecta evoluțiile științifice și etice.

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; 012329
C.I.F. RO427282, IBAN: RO55RNCB0082006711100001 BCR
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 DTCPMB (alocat numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, www.monitoruloficial.ro
Relații cu publicul: șos. Panduri nr. 1, bloc P33, sectorul 5, București; 050651.
Tel. 021.401.00.73, 021.401.00.78/79/83.
Pentru publicări, încărcări actele pe site, la: <https://www.monitoruloficial.ro>, secțiunea Publicări.

